

Dziecko z przewlekłą chorobą w szkole i w przedszkolu

– problemy psychologiczne

Opracowała: Ewa Góralczyk

Ciechanów, 17 kwiecień 2012

Gdy dziecko zachoruje

Choroba dziecka

- zaburza funkcjonowanie rodziny
- wprowadza zmiany, ograniczenia i utrudnienia
- powoduje mobilizację otoczenia
- jest źródłem niepokoju, wzmożonej uwagi i troski bliskich
- czas chorowania jest zwykle określony a termin wyzdrowienia przewidywalny
- po wyzdrowieniu dziecka wszyscy wracają do przerwanych zajęć i życie toczy się dalej.

**Inaczej dzieje się
w chorobie przewlekłej.**

W chorobie przewlekłej:

- czas chorowania jest długi
- termin wyzdrowienia nieznany i nieprzewidywalny
- konsekwencje choroby dotyczą wszystkich domowników - chore dziecko, rodziców rodzeństwo
- istnieje konieczność reorganizacji życia domowego, planów i zamierzeń na przyszłość

U rodziców pojawia się

- trwały niepokój, czujność i troska o dziecko
- przewlekły stres, napięcie, niepewność
- lęk o życie i przyszłość dziecka
- nowe role, obowiązki i zadania – które przestają być tylko wymogiem chwili
- nowe cele, priorytety, wartości

Choroba przewlekła jest to:

„...zaburzenie
o długim okresie trwania,
które może być postępujące
i o złym rokowaniu ...”

(Władysława Piłicka)

W przebiegu choroby przewlekłej

Może wystąpić:

- zaostrzenie objawów chorobowych
- zmniejszenie się ich nasilenia
- lub czasowe ustąpienie.

(Nowakowska)

Choroby przewlekłe łączy :

- długi czas trwania
- na ogół nieodwracalność zmian patologicznych
- konieczność stałego leczenia ...

(Nowakowska)

**Dlaczego
przewlekłą chorobę
tak trudno zaakceptować?**

Ponieważ jest dla nas sytuacją

- ▶ nową, nieznaną
- ▶ trudną
- ▶ nagłą i niespodziewaną
- ▶ niechcianą
- ▶ napawającą lękiem

Zmiany jakie powoduje są:

- ▶ konieczne
- ▶ długotrwałe
- ▶ nie można ich odroczyć ani się do nich przygotować
- ▶ burzą dotychczasowy porządek
- ▶ dotyczą chorego dziecka i całej jego rodziny

Czego boją się chore dzieci?

Główne obszary lęku i niepokoju

- } Lęk przed niesprawnością, okaleczeniem, zmianą wyglądu
- } Lęk przed uzależnieniem od innych - psychicznym i fizycznym
- } Lęk przed utratą kontaktu z otoczeniem
- } Lęk przed utratą kontroli
- } Lęk przed izolacją i samotnością
- } Lęk przed odrzuceniem
- } Lęk przed napiętnowaniem społecznym

Główne obszary lęku i niepokoju

- } Lęk przed bólem, cierpieniem
- } Lęk przed śmiercią
- } Lęk przed rozstaniem i utratą kontaktu z bliskimi
- } Lęk przed nowym środowiskiem
- } Lęk przed obniżeniem jakości życia
- } Lęk przed ograniczeniem swobody poruszania się
- } Lęk przed nieznanym
- } Lęk przed znanym

Wpływ choroby przewlekłej na życie dziecka

Choroba przewlekła

- } zaburza poczucie bezpieczeństwa
- } wywołuje lęk i wiele przykrych uczuć (może stanowić zagrożenie życia)
- } powoduje przewlekły stres i napięcie, często labilność nastroju, depresje
- } wprowadza wiele zakazów, nakazów i ograniczeń
- } powoduje cierpienie fizyczne i psychiczne

Choroba przewlekła:

- } naraża na długotrwałą rozłąkę z bliskimi
- } powoduje poczucie braku wpływu na zdarzenia, bezsilność
- } utratę nadziei i perspektywy życiowej
- } koncentrację dziecka na aktualnej sytuacji i wartościach podstawowych
- } niechęć do planowania i myślenia o przyszłości
- } zmniejszenie odporności na stres i sytuacje trudne

Choroba przewlekła:

- } utrudnia zaspokajanie potrzeb emocjonalnych
 - przyjaźni, miłości, akceptacji, przynależności, uznania, rozwoju
- } wpływa na obniżenie samooceny, wiary w siebie, poczucia własnej wartości
- } powoduje brak pewności siebie, poczucie wstydu i bycia innym.
- } poczucie winy z powodu swojej choroby, „bycia ciężarem” – konflikty, rozpad rodziny, obniżony status materialny

Choroba przewlekła:

- } ogranicza swobodę poruszania się, samodzielność
- } obniża kondycję i sprawność fizyczną
- } zmienia wygląd zewnętrzny
- } uzależnia dziecko od pomocy otoczenia
 - rodziców, lekarzy, instytucji sprawujących opiekę medyczną, aparatury ratującej życie
- } wymaga trwałej zmiany trybu życia

Choroba przewlekła

} Wpływa na funkcjonowanie poznawcze dziecka

• tempo i rytm rozwoju psychoruchowego

• uczenie się i procesy pamięciowe

• uwagę

• funkcje percepcyjno – motoryczne

• plastyczność operacji umysłowych

Choroba przewlekła

- } Ogranicza kontakty ze szkołą i środowiskiem rówieśniczym
- } Powoduje przerwy w nauce i zaległości szkolne, ogranicza dostęp do zróżnicowanych bodźców
- } Utrudnia zdobywanie doświadczeń i umiejętności społecznych - współdziałania, nawiązywania przyjaźni, rozwiązywania konfliktów, zdobywania akceptacji grupy
- } Utrudnia lub uniemożliwia realizację zainteresowań, planów i zamierzeń.

Jak przeciwdziałać niekorzystnym skutkom choroby przewlekłej ?

Musimy pomóc dziecku
nauczyć się
żyć
z chorobą i pomimo choroby!

oraz

- } Zwiększyć poczucie bezpieczeństwa
– wysokie kompetencje lekarzy, nauczycieli i rodziców
- } Ukazać atrakcyjność nowych, dozwolonych form działania często alternatywnych wobec dotychczasowych
- } Tworzyć z dzieckiem wyrazisty obraz przyszłości - zachęcać do tworzenia planów i pomagać w ich realizacji
- } Uczyć radzenia sobie z chorobą, nowych umiejętności, samodzielności i wiary w siebie
- } Odbudować nadzieję.

Budowanie nadziei

*w przypadku
choroby nieuleczalnej*

nie może być oszukiwaniem,

czyli

budowaniem nadziei na wyzdrowienie

*ale
powinno być*

eliminowaniem beznadziejności!

Dziecko przewlekle chore u progu szkoły

Niektóre trudności chorych dzieci w szkole

- } Konieczność zwracania uwagi na swoje zdrowie, samopoczucie i bezpieczeństwo w szkole
 - pilnowanie diety, leków, inhalatorów zakazów, nakazów i ograniczeń
- } Trudności mówieniu o swojej chorobie –
 - konieczność tłumaczeniu jej istoty, oraz tłumaczenia się z tego, że się jest chorym, w ujawnieniu jej innym
- } Obniżona kondycja i sprawność fizyczna
- } Wstyd, poczucie niskiej wartości, poczucie inności
 - zmieniony wygląd, niski wzrost, deformacje, słabszej kondycji fizycznej czy niemożności uczestniczenia we wspólnych imprezach.

Niektóre trudności chorych dzieci w szkole

- } Brak akceptacji ze strony rówieśników,
- } Izolacja, ośmieszanie, odrzucenie, wykluczenie społeczne
- } Brak zrozumienia i akceptacji przez nauczycieli - brak znajomości choroby i jej objawów, niesłuszne upominanie, ganienie, brak pomocy i wsparcia w trudnych chwilach
- } Poczucie osamotnienia, chaos

Niektóre trudności chorych dzieci w szkole

} Złe samopoczucie fizyczne:

- ból
- duszność, zmęczenie, osłabienie, atak
- przygnębienie, apatia
- zmęczenie, senność
- zaburzenia świadomości
- rozdrażnienie, wzmożona pobudliwość
- kłopoty z koncentracją
- konieczność częstej zmiany pozycji, robienia przerw i odpoczynku.

Niektóre trudności chorych dzieci w szkole

- } Bezradność wobec nowych wyzwań w szkole
- } Trudności w relacjach z innymi dziećmi
 - w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami, zawieraniu przyjaźni
 - współdziałaniu, rozwiązywaniu konfliktów
 - dostosowaniu się do norm i zasad panujących w grupie - nieznajomość gier, zabaw i zwyczajów panujących w klasie
 - brak wspólnych zainteresowań i tematów do rozmów z kolegami
 - różnica w rodzaju doświadczeń życiowych i przeżyć, różnych priorytetów

Niektóre trudności chorych dzieci w szkole

• Obniżenie motywacji do nauki i niechęć do działania

- β bierność
- β brak jasnej wizji przyszłości
- β trudności realizacji dotychczasowych marzeń i zamierzeń.

• Trudności w nauce

- β zakłócenia procesów pamięci, logicznego myślenia
- β koncentracji uwagi
- β rozumienia
- β męczliwość, obniżona odporność psychofizyczna

• Zaległości szkolne – częste nieobecności, hospitalizacje

Główne zadania szkoły

Główne zadania szkoły

- } Stała współpraca z rodzicami i specjalistami opiekującymi się dzieckiem
- } Poznanie dziecka oraz istoty jego choroby
- } Opracowanie procedur postępowania w sytuacji pogorszenia samopoczucia dziecka lub zagrożenia życia
- } Sporządzenie umowy między szkołą a rodzicami.

Główne zadania szkoły

- } Stworzenie bezpiecznych warunków do nauki i odpoczynku
- } Przeszkolenie nauczycieli - którzy bez lęku, zachowując pewność siebie, spokój i opanowanie potrafią udzielić dziecku pomocy i wsparcia
- } Zorganizowanie zaplecza medycznego

Główne zadania szkoły

- } Dostosowanie wymagań, sposobów i form nauczania do aktualnych możliwości fizycznych, psychicznych i umysłowych chorego dziecka
- } Stworzenie Indywidualnego Programu Edukacyjno Terapeutycznego (IPET)
- } Stworzenie Planu Działań Wspierających
- } Monitorowanie skuteczności działań szkoły na rzecz dziecka przewlekle chorego oraz stopnia zaspokojenia jego potrzeb na terenie szkoły

Główne zadania nauczycieli

Poznaj ucznia i jego chorobę

Poznaj ucznia

- } Możliwości, umiejętności i mocne strony dziecka
- } Specjalne potrzeby dziecka
- } Zainteresowania, pragnienia, marzenia
- } Sukcesy, radości, powody do dumy
- } Problemy dziecka związane z chorowaniem i nie tylko

Poznaj ucznia

- } Ważne przeżycia i wydarzenia związane z dotychczasowym przebiegiem choroby
- } Stosunek dziecka do własnej choroby, lęki i niepokoje
- } Obszary aktywności dziecka dozwolone pomimo ograniczeń
- } Skutki choroby dla funkcjonowania dziecka, jego rozwoju psychicznego, fizycznego i umysłowego
- } Sytuację rodzinną dziecka.

Poznaj jego chorobę

- } Istotę choroby, jej dotychczasowy przebieg i rokowanie
- } Objawy choroby oraz sposoby jej leczenia
- } Nakazy, zakazy i ograniczenia
- } Zagrożenia, lęki i niepokoje
- } Sposób postępowania w sytuacji pogorszenia się samopoczucia lub zdrowia dziecka.

Zadania nauczyciela

- } Stworzenie dobrej relacji z uczniem i budowanie dobrego klimatu w klasie
 - ÿ Przygotowanie klasy na przyjęcie chorego kolegi
 - pomoc w zrozumieniu choroby i akceptacji ewentualnych odmienności
 - ÿ Uwrażliwienie dzieci zdrowych na potrzeby i przeżycia chorego kolegi
 - ÿ Uwrażliwienie dziecka chorego na potrzeby innych dzieci
 - ÿ Ekspozowanie tych dyspozycji dziecka, które mogłyby zwiększyć jego atrakcyjność w grupie
 - ÿ Zapobieganie konfliktom i nieporozumieniom, nietolerancji, agresji i przemocy

Zadania nauczyciela

- } Motywowanie dziecka chorego do kontaktów i współdziałania z innymi dziećmi
- } Wspieranie go trudnych chwilach
- } Wskazywanie dziecku obszarów aktywności dozwolonych pomimo ograniczeń
- } Traktowanie dziecka chorego na równi z innymi dziećmi - we wszystkich sytuacjach i czynnościach, które nie są dla jego zdrowia przeciwwskazane
- } Pomoc w nauce i likwidowaniu zaległości szkolnych

Zadania nauczyciela

- } Odkrywanie i akcentowanie mocnych stron dziecka
 - zdolności, zainteresowań i talentów dziecka
- } Uczenie nowych umiejętności społecznych
 - budowania relacji zawierania przyjaźni, rozwiązywania konfliktów
- } Tworzenie okazji oraz warunków do
 - angażowania się we wspólne działania
 - ujawniania przez dziecko własnej aktywności i samodzielności
 - osiągania sukcesów, poczucia dumy, przynależności, akceptacji i wpływu na zdarzenia
 - przeżywania przyjemnych uczuć - radości, satysfakcji, poczucia dumy

Zadania nauczyciela

- } Zachęcanie dziecka do tworzenia planów i myślenia o przyszłości oraz pomaganie w ich realizacji
- } Wzmacnianie wiary w siebie, poczucia własnej wartości
- } Wykazywanie zainteresowania sprawami dziecka
 - jego samopoczuciem
 - terminami i wynikami badań kontrolnych
 - wsparcie nauczyciela i całej klasy w trudnych dla dziecka chwilach

Leczenie i uczenie dzieci przewlekle chorych

wymaga postępowania szczególnego,
gdyż oprócz ratowania zdrowia biologicznego trzeba jeszcze

w sobie i w dziecku

budować sens tego trudu.

Dziękuję

ewa.goralczyk@wp.pl

http: www.ore.edu.pl